

kullanılmış ve çalışmaya sadece 4. sınıf öğrencileri dahil edilmiştir. Yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmelerden elde edilen bulgular ise, *bettimel analiz* yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Böylece, Anadolu Üniversitesi özeline üniversite öğrencilerinin, internet ve sosyal ağlardaki gündelik yaşam pratikleri, gençlik kültürü

Anahtar sözcükler: internet, sosyal ağlar, gündelik yaşam pratikleri, gençlik kültürü

Abstract

Everyday Life Practices via Internet and Social Networks: The Micro Field Study on Anadolu University Students

The main concern of this study is to discuss everyday life practices of university students via internet and social networks. With the advent of informational capitalism, advances in information technologies have had an influence on social and everyday life. Moreover, internet and social networks have been internalized most by *university students*. In that sense, young population, named as *digital natives*, has easily adapted into information society dynamics; and started to use *internet, new media tools and social networks* intensively. In that context, determining and interpreting everyday life practices via internet, new media tools and social networks of the students chosen to represent *Anadolu University* in Turkey sets the purpose of this study.

In the framework of theoretical discussions and the purpose of the study, the following main thematic categories are developed: (1) *Purposes for Using Internet and New Media Tools in Everyday Life, and Mediated Identities*, (2) *Excessive Using of Internet*, (3) *Transformation in Following Daily News*, (4) *Internet Mediums and Consumption*. These categories are interpreted based on the findings collected from semi-structured in-depth interviews with 32 students chosen from Anadolu University to form study group. While choosing the students, *systematic sampling technique* is used, and only *senior students* are included in the study. The data collected from semi-structured in-depth interviews are analysed through *descriptive analysis*. By doing so, everyday practices of university students in the specific example of Anadolu University on the internet and social networks are examined.

Keywords: Internet, social networks, everyday life practices, youth culture.

Giriş

Gazetecilik uygulamaları, geçmişten bu yana dönemsel koşulların sunduğu eksende gelişmiş göstermiştir. Bu uygulamaların makro ölçekte bir araya gelmesiyle gazetecilik mesleğinin evrini şekillenmiş, farklı dönem ve coğrafyalarda *yeni* formasyonlar ortaya çıkmıştır. Gazeteciliğin konjonktürel uygulamaları bu formasyonların zeminini hazırlar-kan, sabadaki uygulamaların çeşitliliği de gazetecilik mesleğini beslemiştir. Geçmişte olduğu gibi, günümüzün sosyo-ekonomik konjonktürü de gazetecilikte özgün trendleri beraberinde getirmekte, gazeteciliğin nasıl yapıldığı üzerinde belirleyici olmaktadır. Mevcut durumda gazeteciliğin içinde bulunduğu koşulları çevreleyen unsurlar, belli yönelimler doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Bu yönelikler arasında internet'in yay-ınlamasıyla farklılaşan medya kullanımını (okurun medya üretimi'ne dahil olması), söyleşmanın (*digitization*) etkisiyle veri miktarının artması, içeriğin mecralar arasındaki tolaştırmının yöndestemeyle (*convergence*) tetkilenmesi sayılabilir. Bu çalışmanın konusu, anılan yönelikler neticesinde gazeteciliğin geldiği noktada bir süredir tartışılan veri ha-berciliği ve onun demokratik medya için sunduğu olanaklardır.

İnternet'in yaygın kullanımı, kullanıcı türlevi içeriğin miktarındaki artışı beraberinde getmektedir. Öyle ki, kirese çapta üretilen veri miktarının dakikada 1.7 milyon milyar bayt olduğu ifade edilmektedir (Kroes, 2014). Bu suretle ortaya çıkan veri yığını, habercılık açısından ciddi potansiyel barındırmaktadır. Ancak, söz konusu veri çoğulukla homojen nitelikte değildir; dolayısıyla verinin tasnif edilmesi yönündeki gereklilik, gazetecilik alanında alısmadık bir refleks doğurmaktadır. Bu refleksin veri miktarına obranı, literatürde "büyük veri" (*big data*) kavramıyla karşılanmaktadır. Manovich'ın (2012, s. 460) tanımında büyük veri, yaygın yazılımların toplama, derleme ve işleme gibi süreçleri mesru sürelerde gerçekleştirmede yetersiz kaldığı veri kümelerini tasvir etmek üzere kullanılmaktadır. Gazetecilik perspektifinde kavramın yaptığı gönderme,

Veri Haberciliği: Demokratik Medya İçin Olanaklar

Burak Doğu¹

mesleğin trendlerini olduğu gibi kurumsal işleyişin sosyo-ekonomik yapı içerisindeki konumlanma biçimini de kapsamaktadır. Bu kapsam, veri-gazetecilik ilişkisinde ortaya çıkan şu sorular üzerinden netlik kazanabilir: Büyük veri, haberin ne olduğu konusunda algımızı değiştirebilir mi? Ya da odagımızı kişiler ve olaylar yerine, yapılara ve toplumsal güçlere kaydırabilir mi? (Anderson, 2012, s. 11).

Veriye kimlerin/hangi grupların sahip olduğunu, verinin nasıl elde edildiğini; verinin nasıl analiz edildiğini, nasıl analiz ettiğinden, nasıl analiz edildiğine kadar çok sayıda konuya anlaşılmıştır. Manovich (2012), bu dönemde esas temel eden ve büyük sayosal verinin analiziyle şıklanan “büyük veri toplumu”nda üç farklı kategoriden söz eder. Bunlar, (1) veriyi (hem bilinçli olarak hem de farkında olmadan sayısal izler bırakmak suretiyle) oluştururanlar, (2) veriyi toplamak için gerekli imkânları sahip olanlar ve (3) veriyi analiz etmede deneyimi bulunanlardır. Gazetecilerin bu sınıflandırmadaki yerini baktığımızda, profesyonel olmayan haberçilik uygulamaların açısından (kategorilere işaret ederken, internet ve mobil teknolojilerin tüketicisi olarak birinci kategoriye, veri içermeye giren gazeteciler, haberin (verinin) kaynağına ulaşırken ikinci kategoriye, veri işlemesinde ise üçüncüye dahil olmaktadır). Manovich'in sınıflandırması, veri toplumundaki kategorilere işaret ederken, profesyonel olmayan haberçilik uygulamaların açısından da temel bir öngörüye çağrışım yapar. Buna göre, veriyi salt tüketmek üzerine kurulu anlayış yerine verinin gündelik pratiklere yarar sağlamak üzere etkin kullanımını öngören yaklaşımının getirilmesi, veri haberçiliğinde temel gerekliliklerden biri olarak karşımıza çıkar.

Veri haberçiliği, süreçlerin otomasyonu (ve bunun neticesinde editorial denetimin azalması) gibi üretim yöntemlerinde farklaşılmaya yol açan yenilikleri; ağ tabanlı ve disiplinlerarası işbirliğine dayalı yöntemleri; küresel paylaşımı; görsel iletişimde yeterlilik; etkileşimselligin ve veya kişiselleştirmenin başını çektigi kullanımci türveli hikayanelanlı formlarını beraberinde getirmektedir (Bradshaw, 2014, s. 202). Bu geniş çerçevede, verinin veri haberçiliğindeki yerini netleştirmek öncelikli gerekliliklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitelikim bu konu, veri haberçiliğinin nasıl tanımlanması gereklüğine dair tartışmaları sıkılıkla gündeme getmektedir.² Haber hikâyelerim esasen hakikatler etrafında kurulduğu göz önüne alındığında, verinin bu hakikatlenme sağlamasını yapmak üzere araçtırıldığı önekler veri haberçiliği perspektifini öne çıkmaktadır. Verinin kullanımını, bu sayede habere hakikate dayalı yeni bir boyut kazandırmaktadır. Bunun yanında veri kümeleri üzerinde yapılan analizler, yeni hikâyelerin beraberinde getirebilmektedir (Crucianelli, 2013). Bu yönüyle veri haberçiliği, veri kaynak olarak gören ve geniş veri tabanlarında yer alan farklı unsurlar arasındaki ilişkileri madenciliğine (*data mining*) başvurmak suretiyle göstermeye çalışan pratiktir. Ancak veriyi rakamlar bütünü olarak görmek yerine, habere esas teşkil eden diğer unsurlarla ilişkisi çerçevesinde değerlendirmek gereklidir. Veri tanımının ne derece geniş bir kapsamı sahip olduğu, özellikle verinin kitle kaynak kullanımıyla (*crowdsourcing*) elde edildiği aktivist projelerde görülmektedir. Söz konusu projelerde başvurular, raporlama, doküman tarama ya da uçurtma fotoğrafçılığı (*kite aerial photography*) gibi yöntemler, verinin tanımı üzerinde yendiği düşünmeyi gerektirirken, tanımlanın verimliliğini de özgün kılmaktadır.

² İngilizce'de veri haberçiliğini karşılamak üzere *data journalism, database journalism, data-driven journalism* ve *data journalism* terimleri kullanılmış, verinin veri haberçiliğindeki muğlak konumunu resmeder. Bkz. Gray, Bonnegru Chambers, 2012, s. 2.

Veriyi esas almak suretiyle yapılan tanımlamalarda, veri haberçiliğinin tarihi 1821 yılına dek uzanır (Rogers, 2013). Bu tarihte Manchester'daki okullar ve bunların üretetleri tarafından yapılan bir çalışma mevcuttur. Veri haberçiliği sıklıkla ilişkilendirilen bilgiyi var-aracılı haberçilik (*computer-assisted reporting*) ise ilk kez 1952'de CBS tarafından başkanlık seçimlerinin sonuçlarını öngörmek üzere uygulanmıştır (Gray, Bonnegru ve Chambers, 2012). Ancak gazetecilikte bilgisayarın kullanımına dair yöntemlerin gelişimi esasen 1960'ların sonlarında başlar (Lesage ve Hackett, 2014, s. 40). Genellikle bilgisayarlarla haberçilikte bilgisayar-aratlı haberçilik, veri arastırmacı gazetecilik uygulamalarında başvurulan bilgisayar-aratlı haberçilik, veri toplama ve analiz etmede bilgisayarlardan yararlanmayı esas alır. Bu yönüyle iş akışının bütünlüğünü etkileyen bir haberçilik pratiği değildir (Lorenz, 2010). Veri haberçiliğinde veri, iş planının odağını teşkil eder. Lesage ve Hackett'a (2014, s. 40) göre veri haberçiliğinde bilgisayar-aratlı haberçilikten temel farkı, haberin veriyle nasıl üretilebileceğinin üzerinde durmasıdır. Yine basvurduğu yöntemlerin kapsamını itibarıyle veri haberçiliğine bağdaştırılan diğer bir yaklaşım, Philip Meyer'in 1973 yılında önerdiği bilimsel gazeteçiliğidir (*precision journalism*).³ Her ne kadar haberlerin yapımında ve sunumunda bilimsel yöntemlerden daha etkin biçimde yararlanmak gerektigini ileri süren de (Meyer, 2002, s. vii), bilimsel gazetecilik kavramı, bilgisayarların henüz yayılmaya başladığı dönemde, genellikle bilgisayar tabanlı haberçilik pratiklerine işaret etmek için kullanılır. Veri haberçiliğinin esasen 2010'da Irak ve Afgan savaşa gönüllüklerinin *WikiLeaks* aracılığıyla sizdirilmesi neticesinde tamندığı ifade edilebilir. Takip eden sene 92 bin gizli dokümanın ifşa edilmesiyle veri haberçiliğinin büyük mikardaki veriyle baş etme potansiyeli bir kez daha gündeme gelmiştir. Dreyfus vd. (2011), WikiLeaks'in medya ya nasıl değiştirdiğinden bahsederken, veri haberçiliğinin yaygınlaşmasına olan etkisini değinir. Onlara göre WikiLeaks, büyük veri kümelerinin medya ve sivil toplum ortaklılığı genel tabloyu resmetmek üzere etkin olarak kullandıgı iyi bir örnektir.

Mesleki Yönelimler

Veri haberçiliği uygulamalarının yaygınlaşması, yukarıda anılan gelişmeler neticesinde gazetecilikin farklı sahalarına tesir etmektedir. Bu şaşı mesleği profesyonel olarak icra eden medya kuruluşları olmak üzere, medya sektöründe faaliyet gösteren ticari girişimler, sivil inisiyatıflar ve üniversitelerin gazetecilik bölgüleri veri haberçiliğinin birerinde getirdiği yöneliklilere uyum sağlamak suretiyle alandaki yeni yaklaşımları belirleyicisi olmaktadır.

Veri haberçiliğinin medya kuruluşlarına etkisi, esasen haber odalarının gündemde tutulmalarında ortaya çıkmaktadır. Geleneksel yapıları veri haberçiliğinin ihtiyaçlarına cevap vermek konusunda yetersiz kalması, kurumları aynı birimler açmaya itmektedir. Söz konusu birimler arasında The Guardian bünyesinde kurulan *Datablog* (<http://www.theguardian.com/news/datablog>), sunduğu geniş kapsamlı diğerlerinden ayrılmaktadır. Başlangıçta haber hikâyelerinin ardından veri kümelerini sunan bir blog formatında tasarlanan *Datablog*, hâlihazırda çeşitli kaynaklardan gelen verinin yanı sıra görselleş-

³ Meyer'in *Precision Journalism* baslıklı kitabı 1998 yılında Ali Atif Bir ve Serdar Sever tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, bu surette kavramı "bilimsel gazetecilik" olarak görmüşür, Assange'ın önderliği *scientific journalism* de Türkçe'de yine aynı karşılıkla anılmaktadır.

time çalışmalarını da içeren kapsamlı bir site olarak hizmet vermektedir. Datablog'un aynı bir birime dönüşmesi, Afgan savaş günlükleri üzerine yapılan çalışmanın ardından gerçekleşmiş, bundan önce *The Guardian*'da aynı katarda bulunan editör kadrosuya grafik ekibi haber masasında bir araya gelmiştir (Gray ve diğerleri, 2012, s. 36). *The New York Times* bünyesinde kurulan ve deneysel habercilik ile veri görselleştirmeyi bir arada sunan *The Upshot* (<http://www.nytimes.com/upshot>) ile *The Washington Post*'un blog görünümünde gelişirdiği *Wonkblog* (<http://www.washingtonpost.com/blogs/wonkblog>) öne çıkan diğer örneklerdir. *Huffington Post* da veriye dayalı çalışmalarını kuran içinde *HuffPost Data* (<http://data.huffingtonpost.com>) altında sürdürmeyi tercih etmektedir. Bunları dışında *ESPN*'in bir kolu olarak faaliyet gösteren *Fivethirtyeight* (<http://fivethirtyeight.com>) ve *Wonkblog*'un önceki editörü Ezra Klein tarafından yürüttülen *Vox* (<http://www.vox.com>) da yeni anlatı формaları öncemektedir. Türkiye de ana akım журналların veri haberciliği için ayrı birimler kurmak yoluna gitmediği, bunun yerine küçük çaplı projelerde çalışmak üzere geçici ekipler görevlendirdiği gözlelmektedir.

Gazetecilik alanında faaliyet gösteren kumuların yanında medya sektöründen hızla venen firmaların da veri analizine yönelmesi, veri haberciliğini yeni bir pazar olarak tanımlamaktadır. *Journalism++* (<http://www.jplusplus.org>) ve *OpenDataCity* (<https://opendatacity.de>) gibi ajansların yanı sıra, doğrudan üzerinde yoğunlaşan *Storyful* (<http://storyful.com>), haritalama çözümleri sunan *CartoDB* (<http://cartodb.com>) ve *Vizzuality* (<http://www.vizzuality.com>) gibi girişimler veri haberciliğinde kâr amaçlı yoğunlukları etmektedir. Bu sahadaki oluşumlar, arka planda farklı uzmanlıkların bir araya getiren ortaklıklar üzerinden şekillenmeye, buna bağlı olarak belki kişi ve gruplar birden fazla projeye dahil olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, OpenDataCity'nin kuruluşundan Lorenz Matzat, aynı zamanda bir haritalama şirketi olan *Lokaler*'i (<http://www.lokaler.de>) de yürütmemektedir. Türkiye'de henüz bu alanda yapılan yatırım bulunmamaktadır. Ancak Orta Teknoloji eliyle kurulması planlanan *Veri Gazeteciliği Platformu*, Türkiye Bilişimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBITAK) Girişimcilik Aşamalı Destek Programı'ndan hibe almaya hak kazanmıştır (Dağ Medya, 2014).

Veri haberciliğinde yönelikler, kurumsal ve ticari girişimlerin yanı sıra, sivil kuruluşların fealiyet gösterdiği sahada da ortaya çıkmaktadır. Bu sahadaki çalışmaları, genellikle verinin işbirliğine dayalı yöntemlerle elde edildiği uygulamalar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Sivil inisiyatıflerin veri haberciliğindeki rolü isteyiş modeline göre farklılaşmaktadır. Bir yandan *ProPublica* (<http://www.propublica.org>) gibi hâlihazırda kamu yararı araştırmacı gazetecilik yapan oluşumların veriyle ilgilenmeye başladığı gözlemlenmektedir. Yandan da *DDJ.it* (<http://www.datajournalism.it>) gibi platformların doğrudan veri haberciliği yapmak üzere kurduğu görülmektedir. Sivil inisiyatifi ticari girişimle bir araya getiren *OWNI* (<http://owni.fr>) örneği ise, Creative Commons lisansıyla çalışan ve aynı zamanda kâr getiren bir model sunmaktadır. Veri haberciliği Türkiye'de de sınırlı girişimlere konu olmaktadır. Kolektif ağ haritalama tizerine veri tabanı sağlayan bir platform olarak kurulan *Graph Commons* (<http://www.graphcommons.com>) araştırma gazetecilik ve veri araştırması gibi konular ele alan projelerde ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca 2011 yılında yayına başlayan *Dağ Medya* (<http://www.dagmedya.net>) da veri haberciliğinin sunduğu olanakların farkındalığıyla çalışan bir haber medyasıdır. Dağ

Medya, sitesinde ayrı bir sekme altında önerdiği veri haberciliği konusunda duyurulara yer vermektedir, ayrıca bu alandaki çeviri⁴ ve eğitim faaliyetlerine katkı sağlamaktadır. Veri haberciliğine dolayı yoldan katkı sağlayan Cilek Ağacı (<http://cilekagaci.com>) ise Creative Commons lisansı altında faaliyet gösteren bir platform olarak kullanılabilir. Farklı kaynaklardan aldığı ham veriyi rafine etmek ve ilişkilendirmek suretiyle anlamlandıran platform, veri görselleştirmenin önemine vurgu yapmaktadır.

Tüm bunların yanında veri haberciliği programları ve veri haberciliğini dolaylı yoldan destekleyen dersler, gazetecilik bölümleri başta olmak üzere üniversitelerdeki eğitimi dahil edilmektedir. Yakın dönemde Georgia Tech University, Knight Foundation destegiyle Northwestern University'de Medill School of Journalism ve Columbia Üniversitesi bu alana dair dersleri eğitim programlarına entegre etmişlerdir (Anderson, 2012, s. 2). Ayrıca, Stanford University de gazetecilik programında veri haberciliği dersleri önermeye başlamış, Tilburg University ise bu alanda yüksek lisans programı açmıştır. Türkiye'de ise veri haberciliği ilk kez 2013/14 akademik yılında Kadir Has Üniversitesi Yeni Medya Bölümü'nde önerilmiştir.

Veri haberciliğinin amalan sahalandaki yansıması, gazetecilik mesleğindeki dönüşümü de gören kıl纳maktadır. Vallance-Jones (2013, s. 67), bu dönüşümün belirginliğini medya profesyonlarının rolü üzerinden ifade eder: "Gazetecilik nerdedeysse mavi yakalıların içra etiği bir iş olmaktan çıkarak, resmi etik ilkeler sahip ve itinalı araştırma gerektiren bir meslek hâline gelmiştir." Elbette bu bakış açısı, gazeteciliğin bütünü temsil eden bir perspektif summatan uzaktır, ama meslek içi uzmanlaşmanın önemini vurgulamaktadır. Uzmanlaşmanın geldiği nokta, Bakker'in (2014) gazetecilik alanındaki iş ilanları üzerinden yürüttüğü çalışmada açıkça görülmektedir. Buna göre, iş ilanlarında dört tür uzmanlık gözlemlenmektedir: (1) Çoklu ortama hâkim, yöndesmeye ortaya çıkan ihtiyaca cevap verebilecek teknik gazeteciler, (2) toplulukları haber üretimi sürecine dahil etmeye teşvik eden idareciler, (3) içeriği farklı kaynaklardan derlediği malzemeyle zenginleştiren iþerik yöneticileri, (4) yeni habercilik alanları açabilecek girişimci gazeteciler. Veri haberciliğinden bakıldığına, gereksinimlerin söz konusu uzmanlıklar bütünü olarak kapsadığı, hatta bunları gazeteciden eşzamanlı olarak talep ettiği görülebilir. Böylese geniş bir çerçevede, veri haberciliği, alana yönelik olan gazetecilerin özel birimlerde çalışmasını ve iş akışının yeniden planlanması gerekmektedir; bu koşullar ise nihayede haber odalarının yeniden yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Demokratik Habercilik İçin Olanaklar

Veri haberciliği, gereklili koşulların sağlanması durumunda, kamunun ilgisine hizmet eden demokratik bir araç olarak işlev görebilir. Bu minvalde, veri haberciliğinin demokratikliği iliskisi kitle kaynak kullanımına yönelik, şeffaflasma, verinin erişilebilir kılınması ve kamuya mal edilmesi gibi çeşitli düzlemlerde ortaya çıkar. Lesage ve Hackett (2014), verinin gazetecilikteki dolayımını üç ayrı eksende (verinin miktarı, şeffaflığı ve erişilebilirliği üzerinde) tartışırlar. *Verinin miktarı* (kapsamı), veri haberciliğine olan

⁴European Journalism Centre ve The Open Knowledge Foundation girişimiyle yayımlanan *The Data Journalism Handbook*, Dağ Medya ekibinin da dahil olduğu geniş bir kadro tarafından Türkçe'ye kazandırılmıştır.

gereksinimi tayin eden esas unsurdur ve söz konusu sahadaki uygulamaların itici gücü olarak değerlendirilebilir. Büyü miktardaki verinin yorumlanması iki tür pratik onaya çıkar. Bunlardan ikisi, gazetecinin önerdiği hâliyle verinin yorumlanması; ikincisi ise veri kümelerinin kamu tarafından değerlendirilmek üzere derlennmesidir. İlk durumda verinin sunumunda baskın rol oynayan gazetecinin sorumluluğu öne çökárken; ikinciinde, kamuun veriyi değerlendirdiğeki yeterliliği söz konusu olmaktadır. Diğer yandan, seffaflik, verinin toplanması, incelenmesi ve sunumunda izlenen süreçlerin ifşasına ilişkin başyurulan kaynak ve yöntemleri kamuya açmak ve bu sayede kaynak ve yöntemi sunulan enformasyon üzerindeki etkilerini görünür kılmak; bir anlamda okurun kendisine rasyonel değerlendirme olası yanlışlığını görmesini sağlamaktır. Seffaflik, özelliğine ham verinin erişilir hale getirilmesinde öne çıkan bir etken olarak tanımlanabilir ve herin yapımında alınan kararların etkisinde sekilenir. *Verinin erişilebilirliği* ise açık ve hareketleriyle ilişkilendirilebilir, dolayısıyla bu konu veri haberciliği için geniş bir alan oluşturur.

Veri haberciliğinin hazır veri kümeleri üzerinden yapılabılırlığı büyük ölçüde verinin erişilebilir olmasına bağlıdır. Bu hususla açık veri, demokratik ortamlarda veri haberciliğinin sınırlarını tayin eden unsurların başında gelmektedir. Açık veri, özellikle, herhangi bir kısıtlamaya tabi olmadan herkes tarafından özgürce kullanılabilen ve paylaşılabilen veri olarak tanımlanabılır. The Open Knowledge Foundation (2012), açık verinin özelliklerini şu şekilde belirlemektedir:

- Mevcudiyet ve erişim: Veriye herkes, tercihen İnternet üzerinden indirmek suretiyle, erişebilmelidir. Sunulan verinin formatı biçimlendirmeye uygun olmalıdır.
- Yeniden kullanım ve paylaşım: Verinin yenden kullanılmasına ve paylaşımına izin verilmeli, ayrıca paylaşma sokulan verinin farklı veri kümeleriyle bir araya getirilmesine olanak tanınmalıdır.
- Evrensel katılım: Kisiler veya gruplar üzerinde verinin kullanımına ilişkin nerhangi bir kısıtlama ya da ayrımcılık söz konusu olmamalıdır. Ticari kullanım dair kısıtlar da buna dahildir.

Verinin açık ve erişilebilir olması, kurumsal perspektifte bazı tartışmaları beraberinde getirmektedir. Verinin erişilebilirliğini kısıtlamayı öngören bu tartışmalar genellikle hakları, verin ticari amaçlarla kullanımı ve devlet suları etrafında şekillenmektedir. Her ne kadar günümüzde açık veri hareketlerinin yaygınlaşması söz konusu olsa da, telif üzerine kurulu hakların kapitalist ekonomide geniş yer etmiş olması, veriye erişimdeki temel kısıtlardan birini teşkil etmektedir. Bunun yanında, çeşitli sektörlerde ticari çıkarlara hizmet etmek üzere kullanılan veri, kâr sağlamak amacıyla şirketler aracılığıyla toplanmaktadır. Devletler tarafından paylaşılan verinin kamu, medya ve sivil toplum talesine karşı, ticari girişimler yaşalarla teminat altına alınmaktadır. Diğer tarafından, bilgi güvenliği politikaları gereğince ya da ulusal güvenlik gereklilikleri altında hükümlerle de veriyi saklı tutmak yoluyla gidebilmektedir. Bu noktada, enformasyon sizinizi, devlet sularının ifşasına yönelik tartışmalarда öne çıkarmaktadır. WikiLeaks Örneğinde, Amerika

Bürokratik Devletleri (ABD) ordusuna ait gizli bilgileri sizlere sunmak suçlamasıyla yargılanan Bradley Manning'in otuz beş yıl huküm giymesi, buna karşın belgelerin yayılmasına aralıktır eden medyanın ceza almaması (Abrams ve Benkler, 2013), olaşı sizintilarda medya kurumlarına düşen rolün altını çizmektedir. Ancak, bu mesleyi ele alırken medyanın siyasi ya da iktisadi alanlardaki velayetini göz ardı etmemek gerekmek. Çünkü verinin kamuya mal olması, kurumların ayrıcalıklı konumunu ortadan kaldırma istimalini etmektedir.

Anılan tartışmalar İşğunda, hükümetler demokratik geleneklere istinden inisiatif kullanmakta ve sivil toplumla işbirliği içerisinde hareket etmektedir. Yapılan çalışmalarla öncelik, süreçlerin şeffaflaştırılmasıdır. Gov 2.0'm açık veri, sosyal medya ve kollektif bilinci bir araya getireceği öngörlüse de (Howard, 2012a), ileriki vadede yapılacak çalışmaların hâlihazırda hükümetler tarafından atılan adımların oluşturacağı zeminde ortaya çıkması beklenebilir. Nitelikin, açık demokrasi idealiyle oyuna dahil olmak isteyen hükümetler, bir süredir kamuya açılmak üzere girişimlerde bulunmaktadırlar. White House Open Government Initiative (www.whitehouse.gov) örneğinde olduğu gibi, hükümetlerin şeffaflaşma girişimleri, vatandaşlarla olan etkileşimi güçlendirmek üzerine kuruludur. Bu doğrultuda benimsenen e-yönetim modelleri, açık veri konusunda da düzenləmələr içermektedir. ABD (<http://www.data.gov>), Birleşik Krallık (<http://data.gov.uk>), Hollanda (<https://data.overheid.nl>) gibi gelişmiş ülkelerin yanı sıra, Kenya (<http://ciencia.gub.uy>) gibi gelişmeye olan ülkelerde açık verinin doğrudan hükümetler eliyle sunulduğu resmi kanallara sahiptir.⁵ Söz konusu kamiller, hükümetlerin farklı etkinlik alanlarına dair veriyi bir araya getiren mecraları, Türkiye'de Bakanlıklar ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) gibi birimler resmi veri sağlama, ancak hâlihazırda açık veriye tek portal üzerinden erişim imkânı bulunanmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmaları somut bir çıktıyla neticelemenmesi için hentüz verken sayılabilir. Nitelikin, Mart 2013'te Başbakanlık ve TÜBİTAK Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi (BİLGE) ile Yazılım Teknolojileri Araştırma Enstitüsü (YTE) işbirliğiyle düzenlenen "Kamu Yönetimi içinde Gelişen Trendler: Açık Devlet ve Açık Veri" konulu panelde getirilen bazı öneriler, açık verinin The Open Knowledge Foundation tarafından yapılan tanımlıyla çelişmektedir:

- Devlete ait veriler özel sektör tarafından kopyalanmamalıdır. Bu veriler kullanılarak devlete meydana gelen kısıtlamaların önüne geçilmelidir.
- Hen veriye herkesin ulaşması gibi bir durum söz konusu olmaz. Bu noktada veri kısıtlı olarak paylaşılmalı ya da kısıtlı sayıda kişi ile paylaşılmalıdır (Bilşim, 2014, s. 91).

Önerilen bu argümanlara karşın, Open Knowledge (2014) girişimiyle sağlanan Global Open Data Index verilerine göre, Türkiye açık veri stralamasında üst basamaklarda bulunmaktadır. Devletler tarafından paylaşılan verinin kamu, medya ve sivil toplum tarafından hangi ölçüde erişilebilir olduğunu ortaya çıkarmayı hedefleyen indeks, kith kaynak kullanımıyla oluşturulmakta ve bulguların değerlendirilmesinde hükümetlerin açıklamaları yerine sivil toplumun deneyimini esas almaktadır. Bu açıdan bakıldığından, ⁵ Ülkelerin gelişmişlik düzeyi için Birleşmiş Milletler verileri (2013) temel alınmıştır.

akçık veri havuzunun yokluğuna rağmen, Türkiye'de farklı kaynaklardan sağlanan veri, sivil topluma etkin olarak intikal ettiği çaramunda bulunmak mümkündür. Ancak, Türkiye'de sivil toplumun, indeksle adı geçen diğer gelişmiş ülkelere kıyasla daha zayıf olduğu bu noktada anılmalıdır.

Toplulukların haber yapın sürecine kankası da denilebilir ölçüde okunmanın temeli gereklileri arasında yer almaktadır. Veri haberciliği, verinin miktarına ve projenin niteliğine bağlı olarak gazetecileri kamuyla birlikte çalışmaya teşvik etmektedir. Bu yönündeki çalışmalar, haberin doğasını olduğu gibi okurun habere bakışını da değiştirmektedir. Özellikle kitle kaynak kullanıyla gelinen noktada haber, tüketim nesnesi olmanın ötesinde, okurun üretimi'ne dahil olduğu bir süreç olarak değer kazanmaktadır. Bu süreç, gazetecinin oynadığı "tarafsız" rolü geri plana iterek dıyalog'a dayalı projeleri beraberinde getirmektedir (Lesage ve Hackett, 2014, s. 44). Öte yandan, veri haberciliği üzerindeki etkisi, yapılan tartışmalarda kurumsal bakış açısı hâkim olsa da, bu pratığın önemli bir ayağını aktivist görüşler temsil etmektedir. Tabandan gelen bu öğretimleme süreçlerinde iktidar iliskilerinden arındırılmış denevinmeler ortaya çıkmaktadır. Örneğin, *Tactical Technology Collective* tarafından gerçekleştirilen "Exposing the Invisible" projesinde söz konusu deneyimlere dair detaylar görmek mümkündür. Proje, farklı kesimlerin haber odaklı bir araya gelmesiyle ortaya çıkan haber biçimlerine yer vermekle, ayrıca araştırmacı gazetecilik çalışmalar için çeşitli kaynak ve araçlar önermektedir.

Demokratik olanaklar çerçevesinde ısmi medium tablonun temel bileşenlerinden biri de veri haberciliğinde haber yapım sürecini destekleyen yeni araçlardır (Howard, 2014: s. 14). Bu araçların çoğunlukla açık yazılımlar olduğu göz önüne alındığında, veri haberciliğinin demokratikleşmesi, haber yapımında kullanılan araçların yaygınlaşmasıyla ilişkilendirilebilir. Söz konusu araçlar, habere temel oluşturan vermin analiz ettilerfəcə toplum genelinde anlaşılır kullanımını sağlamaktadır. Üstelik bu araçların bir kısmı, ortak çalışma olağanı sunarak habere konu olan farklı grupları üretim sürecine dahil edebilmektedir. Powers (2011), teknolojinin haber üretimine olan etkilerini konu aldigəçmiş çalışmasında, teknolojinin habercilik pratığını etkilemekle kalmayarak teknoloji-spezifik üretimleri de beraberinde getirdiğini ileri süren. Ona göre, söz konusu teknolojiler (İ)

Uygulamada Veri Haberciliğ

- Veri haberçiliği, üretimin örgütlenmesinde geleneksel gazetecinin sunduğu üççümlü dinüne çıkararak ayrı uzmanlık alanlarına başvurur. Bu minvalde tasarımcıları, araştırmacıları, proje yöneticilerini ve teknisyenleri, tasarımcılar, bilgisayar mühendislerini, danışmanları farklı aşamalarda bir araya getirir. Dolayısıyla veri haberçiliğinde bulunanlar net olarak belirlenmesi plantana için elzemdir. Bradshaw (2011) tarafından “veri haberçiliğinin ters piramidi” (*the inverted pyramid of data journalism*) olarak adlandırılan çalışmadada, veri haberçiliğinde beş temel aşamadan söz edilmektedir: Derleme (*compile*), temizleme (*clean*), bağlam (*context*), birllestirme (*combine*) ve iletme (*communicate*).

 - Derleme, habere temel teşkil eden verinin sağlandığı aşamadır. Gazeteci, bu noktada *Data Catalogs* (<http://datacatalogs.org>), *DatHub* (<http://datahub.io>), *Firebase* (<https://www.firebaseio.com>) gibi kaynakların sağladığı hazır veri kümelerine başvurabilir ya da uygulama programlama arayüzlerini (*Application Programming Interface - API*) kullanarak veriyi kendi çabasıyla oluşturmak yoluna gidebilir. Derlemenin nasıl yapılacağı, gazetecinin gündemine aldığı konularındaki motivasyonuna göre belirlenir.
 - Temizleme aşamasında veriyi hatalardan arındırmak ve tüm veri kümесini belki bir formatta standart hale getirmek söz konusudur. Verinin kullanılabilir formata konulması, sonraki aşamaların öncülüdür.
 - Bağlam, hakerin odağını belirleyen temel unsurdur. Bradshaw'a (2012) göre veri haberçiliğinin kaynağı olan veri, aynı zamanda hikâye anlatımında kullanılan bir araçtır. Bu nedenle verinin hikâyeyin bağlamı içerisinde anlam kazanması beklenir. Veri haberçiliğinde *hikâye*, enformasyonun anlaşılabilir, anımsanabilir, tartışılabilir ve paylaşılabilecek bir bağlam içerisinde yerleştirildiği etkileşimli bir iletişim biçimini olarak tanımlanabilir (van Ham, 2010).

- Haberde tek veri kümelerinden hareket edilebilir ya da birden fazla veri kümelerinden yararlanulabilir. Birleştirme aşamasında verinin karıştırılmasına, zaman içerisinde değişimi göstermeye özelincen yoğunlaşmak gibi amaçlarla derlenmesi söz konusudur. Dokümantasyon, buna aşamannın temel bileşenlerindendir.

İletme ise hikâyeyin sunumunda izlenmesi gereken detayları kapsar. Bradshaw (2011) burada çöktürmün iletişimselliliğini artırmaya yönelik altı unsurdan bahseder. Bunlardan ilki, görselleştirme (*visualisation*), verinin anlaşılabilirliğini artırmaya hizmet eden ve veri okuryazarlığını makro ölçekte pekiştiren bir araçtır (Gray ve diğerleri, 2012, s. 22). İkincisi, anlatı (*narration*), rakanların belii göndermelerle ilişkilendirilerek okur için anlamlı hâle getirilmesini sağlar. Üçüncüüsü, sosyalleştirme (*socialise*), daha çok kitle kaynak kullanımda başvurulan bir yöntemdir. Verinin kamuya mal edilmesini teşvik eden Dördüncüüsü, insanleştirme (*humanise*), veriyi insan ölçüne indirgemek suretiyle belirginleştirmemeyi öngörür. Bu sayede başta ilgisiz gibi görünen verimi okur için öreni ortaya çıkar. Beşincisi, kişiselleştirme (*personalise*), kişiselleşmenin etkileşimli arayüzü tanımlanmasıyla hikâyeyin kişiye özel tasarımını mümkün kılar. Son olarak, işlerlik kazandırma (*utilise*), verinin gündelik kullanımını sağlamak üzere araç geliştirmeyi kapsar.

Sayılan bu aşamalar, veri haberciliğinin uygulama süreçlerini bütünü olarak tasvir etmektedir. Projelerin nasıl planlanması gerektiği konusunda fikir vermektedir. Ancak söz konusu aşamalar uygulamada bir takım potansiyel riskleri beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, ilk grupta beş ayrı grupla değiştirebilir. İlk grupta yer alan riskler, verinin bağlamını ve ıslahını kazandığı bağlamdan soyutlaması veya farklı bağlamlardaki ıslahının aynı konu ekseinde karşılaşılması, bu gruptaki temel cekincelerdir. Haberin verinin ortaya koyduğu bağlam çerçevesinde belirlenebilir ya da bağlamın önde olduğu doğrultuda veri toplamak yoluyla gidilebilir. Her iki durumda da üretim aşamalarının hezirlenmesi odak etrafında tasarlanması gereklidir.

İkinci grupta bulunan riskler, bütünüyle rakamların yönlendirdiği uygulamalarda sağlamın yetersizliğine bağlı olarak ortaya çıkmaktır. Bu grup risklerde, hedef verinin ortaya koyduğu tablo ile verinin işlemesi sonucu elde edilen bulgular arasındaki tutarlılık önem arzeder (Bkz. Butterworth, 2014). Genellikle sahada uzman olmayan grupların gerçekleştirdiği projelerde rastlanan bu tür hatalar, zaman profesyonel binimlerin üretimlerinde de görülmektedir. *FiveThirtyEight* ve *Vox*'un dahi bu konuda vataşlarını yerine getiremediği yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Cairo, 2014).

Sonuc Yerine

Veri haberciliği, hatun sayılır sayılsın haberlerde gazeteciliğin geleceği olarak görülmektedir (bkz. Arthur, 2010). Bunun bir nedeni, medyanın toplumsal sorumluluk dolayısıyla geliştiği bekçi köpeği (*watchdog*) rolü ve kamunun büyük mikardaki verinin taktiksel yönelik beklenisidir. Ancak, veri haberciliği ve bu kapsamında üretilen çıktıları demokratik medya ekseninde değerlendirirken belli noktalarda eleştirel pozisyon almaktır.

"*hukuk*" ve ornek kod için bkz. https://dl.dropboxusercontent.com/u/121472/cilekagaci/cumhur2014oy_kaymalar.

gerektir. İlkin, veri haberciliği uygulamalarına kaynak sağlayan verinin neyi temsil ettiğini sorulmalıdır, bu noktada verinin büyük ölçüde devletin farklı organlarından ya da tescil edilen yanından, veri okuryazarlığının henuz tam anlamıyla sağlanmadığı bir ortamda açık verimin ne anlama geldiği üzerinde durulmalıdır. Çünkü böyle bir ortam, gazetecinin eşik bekçiliğindeki rolünü pekiştirebilir. Ayrıca, belli kişi ve kurumların veriye erişimde aynıaklı konunda bulunması dolayısıyla ortaya çıkabilecek olumsuzluklara işaret edilmeli ve nihai olarak sayısal uçurumdan kaynaklanan etmenleri göz önüne almak suretiyle, bu etmenlerin kişi ve grupların temsiliyeti üzerinde ne gibi etkilerinin olduğu incelenmelidir.

Düger taraftan, veri haberciliği, medyanın kaybettiği güvenirliği geri kazanmasına sağlayabilecek bir araçtır. Çünkü veri haberciliği temelde “tarafsız” veriye dayanır. Gazeteci açısından veri haberciliği, pozitivist yaklaşım gereği, ana akım sansürün üstesinden gelme aracı olarak görülebilir, aynı eksende, gazeteci veriyi araçsalaslaştırmak suretiyle kurumsal basıklardan uzak durabilir. Ancak tarafsızlığın getirdiği çıkmazda veri haberciliğini çözüm olarak görmek (Howard, 2012b) daha başka çelişkiler doğurmaktadır. Açık verinin kamuya sunulması, veri haberciliğinde hesap verebilirliği (*accountability*) sağlamaya yardımcı olsa da, tarafsız verinin hazırladığı demokratik saha manipülasyona açıkta. Madalyonun diğer yüzünde ise, gazetecinin bağımsız hareket alanı yer alır. Bu alan, verinin niteliğine bağlı olarak gazetecinin oynadığı rolü sunlandırılabilir. Bu yüzden hakiki kutsayan pozitivist yaklaşımın da bir noktada sorgulanması gereklidir.

Veri haberciliğinin geldiği noktada kaynakların, araçların ve yöntemlerin demokratikleşmesiyle haber üretimine katılmada sivil inisiyatıfların öbü açılmaktadır. Bu durum, siyasi baskiya kolay yoldan maruz kalan ana akım kurumların içinde bulunduğu çekmaz, ortadan kaldırılabilir. Geleneksel yöntemlerle icra edilen gazetecilikin toplumsal sorunları geniş bağlam içerisinde yeretisiz kalması da yine aynı düzende pasif izleyici algısıyla aşılmamaktadır (Kaul, 2013, s. 127). Hâl böyle iken, sivil inisiyatıfların haber üretimine katılmış medyanın demokratikleşmesi açısından zaruridır. Ancak sivil inisiyatıfların medyanın demokratikleşmesindeki rolü bununla sınırlı değildir. Verinin erişilebilir hâle getirilmesi konusunda da kamunun sorumluluğu bulunmakta, bu sorumluluk ise büyük ölçüde baskı grupları eliyle karşılanmaktadır. Bu sayede, şeffaflığın demokratik bir değer olarak addedildiği dönemde, hükümetler de kamudan topladıkları veriyi yine kamuya açmak durumunda kalmaktadır (Susman-Peña, 2014, s. 6).

Medya kurumlarının yeniden yapılmamasıyla başlayan ve sivil inisiyatıfların haber üretimine dahil olmasını kadar giden süreçte atılacak adımlar, gazetecilikin demokratideki konumunu yeniden tanımlama fırsatını sunmaktadır. Ancak bu süreç, diğer toplumsal mekanizmalardan bütüntüyle bağımsız değildir. Veri haberciliğinin gazeteciliğin geleceği için potansiyel barındırdığını savunan Gray (2010), haberciliğin demokratikleşmesi anlatımıda henuz katedilmesi gereken uzun bir yol olduğunu ifade eder ve bu çerçevede şu hususlara dikkat çeker:

- Yazlı basının hâlen hükmü sürdürdüğü bu dönemde, kurum odaklı yaklaşım ge-

- Veri kümeleri raporların görselleştirilmesine hizmet etmektedir, bilgi kaynağı olarak kullanılmamaktadır.
- Veri, tekrar kullanılmak üzere paketlenmemektedir.
- Verinin kullanımına yönelik izinler konusunda teamüller devam etmektedir.
- Bağımsız olarak konumlanan büyük veri depoları erişilebilir olmaktadır uzaktır.
- Okunabilen dosya форматları kullanılmamaktadır.
- Bağlantı adreslerinin kurik olması veri kaybına yol açmaktadır.

Bu hususların bir kısmı Türkiye ortamında da geçerlidir, diğer bir kısım için ise erken kullanılabilir. Açık veri algısının yerlesmesi, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerdeki demokratik medya ortamı için önem arz etmektedir. Türkiye’deki bazı kamum ve kuruluşları bir ölçüde açık veri sunmaktadır, ancak kamunun açık veriyle hem tanışmış olduğunu ifade etmek güçtür. Bunun nedeni, alandaki uygulamaların hem ana akım kurumlara intikal etmemesidir. Burada sorumluluk esasen medyaya aittir. Medyanın bu minvalde yaptığı çalışmalar çoğunlukla deneyimsel ve sürekli niteliktidir. Hâlbuki, Türkiye’nin açık veri indeksindeki yer, veri haberciliği için uygun zeminin bulunduğuuna işaret etmektedir.

Yönelimlerin takip edilmesi durumunda, gazetecilik meselesi içinde yaşanacak dönüsümün getireceği maliyetin epey yüksek olacağı şimdiden öngörülebilir. Ayrıca, meselein düşündeki farklaşma, söz konusu sahada talep edilen işlerin bilinen gazetecilikten ne kadar ayırdığına da işaret etmektedir. Bu nedenle, veri haberciliğini haber odalarının bilinen rutinlerinde yürütmek yerine, bu sahada çalışan gazeteciler ile yazılımcıları –*The New York Times*’da olduğu gibi– bir araya getirmek ve haber üretim süreçlerini kamuya şenlik ilk aşamada çözümün parçası olarak görülebilir. Diğer yandan, olayların gerçek zamanlı analizini yapabilmek için veri haberciliğini gündemlik haber akışının bir parçası olarak düşünmek gereklidir. Bu hususta, okurdan gelen veriyi (örneğin Twitter İstatistiklerini) anlık olarak değerlendirebilmek ve buna göre reaksiyonlarla gazetecinin gelecekteki rolleri arasında yer almaktadır (Burgess, 2010). Bu da gazetecinin okurların etkileşimi artırmamasını ve belki noktalarda işbirliği yapmasını gerektirmektedir.

Ek: Veri Haberciliğinde Bazı Araçlar

DataMinir: Twitter etkinliklerini harita üzerinde gerçek zamanlı olarak gösterir.

Datawrapper: Paylaşılabilir tablolar hazırlamaya yarayan açık ve basit bir araçtır.

Trendalyzer: Veri görselleştirmede kullanılır.

Geofeedia: Sosyal medya etkinliklerini harita üzerinde gösterir.

Gephi: Büttün içindeki ilişkisel bağı gösteren bir açık yazılımdır.

Google fusion tables: Veri temizlemeye ve farklı formatları dönüştürmede kullanılır. Free-

- base gibi veri tabanlarına bağlantısı bulunmaktadır.
- Issuecrawler:** Govcom.org tarafından geliştirilen bu yazılım, Web üzerindeki konuların ilişkilendirilmesinde kullanılır.
- Many eyes:** Veri kümelere üzerinden görselleştirme yapmayı sağlar.
- Pictochart:** Hazır temalar sunan bir infografik hazırlama aracıdır.
- Pipl:** Kişi taramada yararlanılan bir araçtır.
- PSPP:** Veri analizi için kullanılır. SPSS'in ücretsiz alternatif olarak sunulmaktadır.
- ScaperWiki:** Farklı kaynaklardan derlenen verinin temizlemesi, analiz edilmesi ve görselleştirilmesi için kullanılır.
- Tineye:** Görsel tarama aracıdır.
- Wayback machine:** Internet Archive'ın sunduğu bu araç, belli aralıklarla kayıtlanan sitelere ulaşmayı sağlar.
- Whois:** Alan adı üzerine bilgi verir.
- Wikimapia:** Ortak çalışmaya dayalı haritalama projesidir.
- Wolfram Alpha:** Wolfram Research tarafından geliştirilen bir arama motorudur.
- ### Kaynaklar
- Abrams, F. ve Benkler, Y. (2013, 13 Mart). Death to Whistle-Blowers? *The New York Times*, <http://www.nytimes.com/2013/03/14/opinion/the-impact-of-the-bradley-manning-case.html> adresinden erişildi.
- Anderson, C. W. (2012). Towards a Sociology of Computational and Algorithmic Journalism. *New Media & Society*, 14(6)144812465137. doi:10.1177/1461444812465137.
- Arthur, C. (2010, 22 Kasım). Analysing Data is the Future for Journalists, Says Tim Berners-Lee. *the Guardian*. <http://www.theguardian.com/media/2010/nov/22/data-analysis-tim-berners-lee> adresinden erişildi.
- Bakker, P. (2014). Mr. Gates Returns. *Journalism Studies*, 15(5), 596–606. doi:10.1080/1461670X.2014.901783.
- Bilişim. (2014). Aylık Bilişim Kültürü Dergisi. *Türkiye Bilişim Derneği*, (169). <http://www.bilisimdergisi.org/index.php?sayi=169> adresinden erişildi.
- Bradshaw, P. (2011). The Inverted Pyramid of Data Journalism. *Online Journalism Blog*. <http://onlinejournalismblog.com/2011/07/07/the-inverted-pyramid-of-data-journalism/> adresinden erişildi.
- Bradshaw, P. (2012). Introduction. içinde J. Gray, L. Bounegru ve L. Chambers (Der.), *The Data Journalism Handbook* (1 baskı.). Sebastopol, CA: O'Reilly Media.
- Bradshaw, P. (2014). Data Journalism. içinde L. Zion ve D. Craig (Der.), *Ethics for Digital Journalists: Emerging Best Practices*. NY:Routledge.
- Browne, M. (2012, 24 Nisan). Storyful's Validation Process. *Storyful Blog*. <http://blog.storyful.com/2012/04/24/inside-storyful-storyfuls-validation-process/> adresinden erişildi.
- Burgess, J. (2010). The Role of Analytics. Journalism Meets Data, sunulmuş bildiri, Amsterdam: European Journalism Centre.
- Butterworth, T. (2014, 2 Ekim). When Data Journalism Goes Wrong. *Forbes*. 30 Ekim tarhında <http://www.forbes.com/sites/trevorbutterworth/2014/10/02/when-data-journalism-goes-wrong/> adresinden erişildi.
- Cairo, A. (2014, 9 Temmuz). Alberto Cairo: Data journalism needs to up its own standards. *Nieman Lab*. <http://www.niemanlab.org/2014/07/aldo-cairo-data-journalism-needs-to-up-its-own-standards/> adresinden erişildi.
- Cracianelli, S. (2013, 25 Haziran). Data journalism: How to Find Stories in Numbers. *SciNet News*. 30 Ekim 2014 tarhinde <http://www.scidev.net/index.cfm?originalUrl=/global/journalism/practical-guide/data-journalism-how-to-find-stories-in-numbers.html> adresinden erişildi.
- Dağ Medya. (2014, 17 Kasım). Türkiye'nin ilk Veri Gazeteciliği Platformu Kuruluyor. *Dağ Medya*. <http://www.dagmedya.net/2014/11/17/turkiyenin-ilk-veri-gazeteciliği-platformu-kuruluyor/> adresinden erişildi.
- Dickinson, A. (2013). Does Data Journalism Help Democracy? *AndyDickinson.net*. <http://andydickinson.net/2013/08/13/does-data-journalism-help-democracy/> adresinden erişildi.
- Dreyfus, S., Lederman, R., Bosua, R. ve Milton, S. (2011). Can We Handle the Truth? *whistleblowing to the Media in the Digital Era*. *Global Media Journal*, 5(1).
- Gray, J. (2010). Open Data and Data Driven Journalism. Journalism Meets Data, sunulmuş bildiri, Amsterdam: European Journalism Centre.
- Gray, J., Bounegru, L. ve Chambers, L. (Der.). (2012). *The Data Journalism Handbook*. (1 baskı). Sebastopol, CA: O'Reilly Media.
- Howard, A. (2012a, 22 Şubat). Data for the Public Good. 3 Kasım 2014 tarhinde <http://radar.oreilly.com/2012/02/data-public-good.html> adresinden erişildi.
- Howard, A. (2012b, 1 Mart). In the Age of Big Data, Data Journalism has Profound Importance for Society. 31 Ekim 2014 tarhinde <http://radar.oreilly.com/2012/03/rise-of-the-data-journalists.html> adresinden erişildi.
- Howard, A. (2014). *The Art and Science of Data-Driven Journalism*. Columbia Journalism School: Tow/Knight Report. <http://towcenter.org/art-science-data-driven-journalism/> adresinden erişildi.
- Kau, V. (2013). Journalism in the Age of Digital Technology. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 3(1), 125–144.
- Kroes, N. (2014). *EU-funded Tool to Help Our Brain Deal with Big Data*. Brussels: European Commission. europa.eu/eurapid/press-release_IP-14-916_en.htm adresinden erişildi.
- Lesage, F. ve Hackett, R. A. (2014). Between Objectivity and Openness—The Mediality of Data for Journalism. *Media and Communication*, 1(1), 39–50.
- Loritz, M. (2010). Status and Outlook for Data-driven Journalism. Journalism Meets Data sunumunuş bildiri, Amsterdam: European Journalism Centre.
- Maclean, A. (2010). *Data Driven Journalism-Telling Stories Online*. Amsterdam. <http://www.slideshare.net/amclean/data-driven-journalism-telling-stories-online?forum=ss> adresinden erişildi.
- Manovich, L. (2012). Trending: The Promises and the Challenges of Big Social Data. içinde M. K. Gold (Der.), *Debates in the Digital Humanities* içinde (ss. 460–476). University of Minnesota Press.
- Meyer, P. (2002). *Precision Journalism: A Reporter's Introduction to Social Science Methods* (4. baskı). Lanham, Md: Rowman & Littlefield Publishers.
- Open Knowledge. (2014). *The Global Open Data Index*. The Open Knowledge Foundation. <http://global.census.okfn.org/> adresinden erişildi.

Powers, M. (2011). In Forms That Are Familiar and Yet-to-Be Invented: American Journalism and the Discourse of Technologically Specific Work. *Journal of Communication Inquiry*, 0(196859911426009. doi:10.1177/0196859911426009.

Rogers, S. (2013, 4 Nisan). History of Data Journalism at the Guardian. *The Guardian*. <http://www.theguardian.com/news/datablog/video/2013/apr/04/history-of-data-journalism-video> adresinden erişildi.

Silverman, C. (Ed.). (2014). *Verification Handbook*. European Journalism Centre.

Susman-Peña, T. (2014). *Understanding Data: Can News Media Rise to the Challenge?* The Center for International Media Assistance.

The Open Knowledge Foundation. (2012). *Open Data Handbook Documentation*. <http://opendatahandbook.org/> adresinden erişildi.

United Nations. (2013). *Statistical Annex*. Development Policy and Analysis Division: http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/2013country_class.pdf adresinden erişildi.

Vallance-Jones, F. (2013). Making Journalism better by Understanding Data. *Global Media Journal Canadian Edition*, 6(1), 67–72.

Van Ham, F. (2010). How to Use Data Visualization. Journalism Meets Data, sunumlu bir bildiri, Amsterdam: European Journalism Centre.

Özet

Veri Haberciliği: Demokratik Medya İçin Olanaklar

Veri haberciliğini demokratik medya perspektifinden ele alan bu çalışma, verinin gazetecilikle ilişkisinde ortaya çıkan konulara dair genel bir çerçeveye sunmaktadır. Bu çerçeveye, verinin mesleki yönelimler türlerindeki etkisinden medyanın kurumsal yapılanması, haber üretim süreçlerindeki dönüşümünden açık veri politikalarına uzanan geniş bir alan kapsamaktadır. Veri haberciliği, verinin kamu yararına kullanımında gazetecinin rolüne odaklanırken, haberin ne olduğunu ya da ne olmasının gerektiğini de sorgulamakta ve önderdiği yöntemlerle geleneksel gazetecilikten ayırmaktadır. Bu düzlemede, çalışmada ilk olarak *büyük veri* kavramının gazetecilik alanına nasıl intikal ettiğini üzerinde durulmakta ve verinin veri haberciliğindeki yeri tayin edilmektedir. Veri haberciliğinin evrimine yön veren gelişmelere de bu noktada deşirlmektedir. İkinci adımda, veri haberciliğinin meslekî yönelikler üzerindeki etkisi konu alınmaktadır. Burada medya kurumları, medya sektöründe hizmet veren firmalar ve sivil oluşumlar gözlemlenekte ve gazeteci kimliğindeki değişimine gönderme yapılmaktadır. Üçüncü adımda, veri haberciliğinin demokratik medya için sağladığı olanaklar, açık veri tartışmaları etrafında değerlendirilmektedir. Bu yönde haber üretimince kaynakların, araçların ve yöntemlerin demokratikleşmesiyle yaşanan değişim incelemmektedir. Son olarak, uygulama süreçlerini tasvir etmek üzere veri haberciliğinin üretim aşamaları sıralanmaktadır. Çalışmanın, bu genel çerçevede, gazeteciliğin Türkiye'deki önemine referans oluşturacak bir perspektif sunması öngörmektedir.

Anahtar sözcükler: Veri haberciliği, büyük veri, açık veri, demokratik medya

Abstract

Data Journalism: Opportunities for Democratized Media

Defining data journalism within the democratic media perspective, this study presents a broad frame of issues regarding the connexion of journalism and data. It covers a field of issues such as the effects of data on professional orientation, reinstitutionalization of the media, changes in the production routines, and open data policies. Data journalism challenges the way news is defined as it differs from the conventional forms of journalism by proposing new techniques in news making with a focus on the role of the journalist in using data for public good. As a first step, this study examines how the concept of *big data* is realized in the field of journalism and how data should be positioned later within the context of data journalism with issues related to the evolving of data journalism. Secondly, data journalism's impact on professional orientations is discussed over media outlets, data journalism companies, and civic initiatives with reference to the changes in trends. Thirdly, opportunities for democratized media are revealed as part of open data debates with conditions resulting from the democratization of sources, tools, and methods. Finally, stages of data journalism are listed to depict the practical processes and potential risks. Overall, this study proposes a new point of reference for the prospective journalistic trends in Turkey.

Keywords: Data journalism, big data, open data, democratic media

